

автобіографічні елементи [Костенко 2006, с. 45]. З біографії Дж. Конрада відомо, що він неодноразово подорожував морем і що його батьки померли саме від туберкульозу, як і головний герой повісті: «Noteworthy is the fact that the very illness which caused their death – tuberculosis of the lungs – is the same sickness which slowly kills James Wait, the ‘nigger’ of the Narcissus» [Curtius 1991, p. 168]. Літературознавці неодноразово зауважують подібність між створенням автобіографії та спробою самовідображення, що межує з нарцисизмом [Spaas 2000, p. 57-67].

Висновки. Детальне вивчення творів європейських митців дає підстави стверджувати, що багато характеристик, які належать Нарцисові і використовуються авторами у створенні художнього образу, часто відображають прихований смисл, який міститься в метафорах, порівняннях, епітетах, персоніфікації, оксимороні, алітерації тощо. Вони виражають одне поняття у формі іншого, в результаті чого останнє набуває функції образу, а потім і символу.

Рецепція образу Нарциса у літературі зламу століть супроводжується трансформаціями Овідієвого мотиву відображення, відмовою від логічної послідовності подій. Мотив відображення, ставши провідним у творчості поетів і прозаїків, інтерпретується ними по-різному: як відображення душі, красивої ілюзії чи власної творчості поета. У творах поетів Нарцис постає як фігура символічна, хоча загалом не позбавлена негативної аксіологічної функції. Відтак, у тлумаченнях митці акцентують увагу саме на таких характеристиках і споглядальності, обожнювання краси, прагнення недосяжного, що викликає песимістичні почуття, причому пасивність нав'язана недосконалістю, марністю та плинністю життя, схильністю до самопожертви. Творчі пориви у житті митців можна трактувати як символічне прагнення психічної цілісності, що зміщує акценти з закладених свідомих ідейних змістів на неусвідомлені нарцисичні особливості їхньої психіки.

У цьому контексті **перспективним** є дослідження основних проявів нарцисичної акцентуації характеру персонажа та автора та їх втілення у творах європейських митців зламу століть, що уможливило цілісне розуміння нарцисизму з екстраполяцією на літературознавчу та психологічну проблематику.

Література

- Гинзбург Л. Я. О психологической прозе / Гинзбург Л. Я. – Л.: Худож. лит., 1976. – 448 с. Гірняк М. О. Таємниця роздвоєного обличчя: авторська свідомість в інтелектуальній прозі Віктора Петрова-Домонтовича / М. Гірняк. – Львів: Літопис, 2008. – 286 с. Костенко Г. М. Світи Джозефа Конрада: від зовнішнього світла до внутрішньої темряви / Г. М. Костенко // Гуманітарний вісник. Серія: Іноземна філологія: Всеукраїнськ. зб. наук. пр. – Черкаси: ЧДТУ (Черкаський державний технологічний університет 2001), 2006. – Ч. 10. – 445 с. Conrad J. The Nigger of the Forecastle / Conrad Joseph. – London: Everyman, 1997. – 180 p. Curtius E. R. European literature and the Latin Middle Ages / Ernst Robert Curtius. – New York: Princeton University Press, 1991. – 718 p. Derrida J. Force et signification / Jacques Derrida // *Ecriture et la Difference*. – Paris: Seuil, 1967. – Pp. 9-50. Evangelista S. Reception of Oscar Wilde in Europe / Stefano Evangelista. – London: Continuum International Publishing Group, 2010. – 381 p. Lawrence D. H. New poems / David Herbert Lawrence. – London: Martin Secker, 1919. – 64 p. Lawrence D. H. The complete poems of D. H. Lawrence / David Herbert Lawrence. – London: Wordsworth Editions, 1994. – 352 p. Spaas L. Echoes of Narcissus / Lieve Spaas, Trista Selous. – New York: Berghahn Books, 2000. – 286 p. Wilde O. Oscar Wilde: the major works / Oscar Wilde. – London: Oxford University Press, 2000. – 638 p.

УДК 811.163.1

ГНАТЮК Н. І.

(Запорізький національний університет)

КОНЦЕПТИ “GOOD” ТА “EVIL”: ДВІ НАЗВИ ОДНОГО ЯВИЩА?

У статті розглядаються взаємозалежність концептів «good» та «evil».

Ключові слова: концепт, оцінка.

Гнатюк Н. І. Концепты «good» та «evil»: два названія одного явлення? В статті рассматривается взаимозависимость концептов «good» та «evil».

Ключевые слова: концепт, оценка.

Gnatiuk N. I. The concepts «good» and «evil»: two names of one phenomenon? This article is devoted to the investigation of the interdependence of concepts «good» and «evil».

Key words: concept, evaluation.

Об'єктивний світ сприймається людиною з точки зору його ціннісного характеру. «По суті все різноманіття предметів людської діяльності, суспільних відносин та включених в цей круг природних явищ може сприйматися в якості об'єктів ціннісного ставлення, тобто оцінюватися з погляду етичних категорій добра та зла, істини та не істини, краси чи потворності, дозволеного або забороненого, справедливого та несправедливого тощо» [ФЕС 1997, с. 345].

Ціннісний аспект тісно пов'язаний з пізнавальною діяльністю людини, «в самих ціннісних категоріях відображені орієнтації знань, інтересів та уподобань різних суспільних груп та особистостей» [ФЕС 1997, с. 345]. Важливою складовою ціннісних відношень у суспільстві є ціннісна орієнтація особистості. Одним із найважливіших компонентів змісту ціннісних орієнтацій індивіда є його моральні переконання та принципи поведінки. Ціннісна орієнтація особистості є підставою для вирішення складних питань, в тому числі питання вибору між добром і злом.

Хоча поняття «добро» і «зло» є абстрактними, за ними приховано предметну дію, ставлення індивіда до інших людей, особистісна оцінка навколишньої дійсності. Іншими словами, все різноманіття предметної діяльності людини може виступати в якості «предметних цінностей» як об'єктів ціннісного відношення.

Вибір морально-оцінних категорій, представлених у свідомості концептами «good» та «evil», для дослідження базується на тому, що ці концепти можна віднести до невеликої кількості загальних феноменів, які притаманні всім людям, адже вони присутні в усіх культурах. Концепти «good» та «evil» належать до «персонально-ціннісних» категорій, які існують у свідомості кожної людини, кожної групи людей, у кожного народу, тобто є загальнолюдськими [Федоров 2002, с. 15]. Однак межі цих концептів відносні та залежать від багатьох факторів: від особистого та культурного досвіду індивіда, від ступеня розвитку суспільства та науки та ін. Той факт, що більшість концептів не має чітко окреслених меж, говорить, перш за все, про те, що немає чіткості у рамках людського мислення.

Наша внутрішня картина світу, наша система цінностей, наше уявлення про гарне чи погане, наші життєві висновки віддзеркалюються в мові. Аналіз концептів «good» та «evil» передбачає звернення до світогляду людини, тому що ці концепти лежать в основі світогляду та, певною мірою, «створюють» особистість.

Концепти «good» та «evil» протилежні за змістом і утворюють антонімічну пару. Добро і зло – це, ніби, дві сторони однієї медалі. Саме тому дослідження характеристик концепту «evil» може дати більш чітке уявлення про концепт «good» і навпаки. Але інколи, під впливом обставин, відбувається переоцінка цінностей і людина цілком змінює своє ставлення до того, що раніше вона вважала добром або злом. **Мета** даної роботи – на прикладі автобіографічного твору Дейва Пелцера «The Child Called It» довести, що концепти «good» та «evil» можуть замінити одне одного.

Об'єктом дослідження є зміни вражень про добро та зло з точки зору дитини.

Предметом дослідження виступають вербальні характеристики концептів «good» та «evil».

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані в подальших наукових дослідженнях концептів, у тому числі пов'язаних з концептом «good» та «evil» або подібних до них за будовою. Конкретні результати дослідження можуть знайти використання в курсах з когнітивної лінгвістики, етики, лінгвокультурології.

Автор розповідає історію свого дитинства, і наводить приклад того, коли людина поділяє своє життя на «до» та «після». Таким чином багато речей приймають зовсім інший вигляд протягом певного часу і ставлення до життя змінюється. В даному випадку життя автора розмежовується на період *до того*, як він став жертвою насилля з боку матері, та *після того*. У творі чітко простежується ставлення автора-дитини до того, що він вважав добром та злом в «гарні часи» – “good times” (так він називає період до знущання над ним) та “bad times” (період знущання). Розподіливши таким чином життя героя, наведемо приклади з твору, які розкривають мету та завдання статті.

«Гарні часи» – “good times”

1. Те, що є прийнятним (не прийнятним) з точки зору моралі – Morally right (wrong)

Для хлопчика не існує такого поняття як моральні якості. Він живе і сприймає норми поведінки як те, що виховувалось в ньому з народження і чому він не приділяв особливої уваги:

“We lived in a modest two-bedroom house in what was considered a “good” neighborhood.”

2. Прості речі, які приносять задоволення – Something pleasant

✓ Їжа – Food – сприймається як приємний компонент життя.

I knew that whatever Mother had cooked was good.

✓ Час проведений з родиною – time spent with the family

It was always a thrill when the family went on summer vacation. Mom was always the mastermind behind these trips. She planned every detail, and swelled with pride as the activities came together.

3. Любов – Love

Любов уособлює в собі любов батьків:

My two brothers and I were blessed with the perfect parents. Our every whim was fulfilled with love and care.

4. Родина – Family

Родина сприймається як одне ціле.

In the years before I was abused, my family was the “Brady Bunch” of the 1960s. My two brothers and I were blessed with the perfect parents. Our every whim was fulfilled with love and care.

That year... I remember seeing Mom cry. I asked her why she was sad. Mom told me she was crying because she was so happy to have a real family.

Хлопчик близький до батьків, тому називає їх *Mom, Dad*

My dad, Stephen Joseph, supported his family as a fireman, working in the heart of San Francisco. He had broad shoulders and forearms that would make any muscle man proud. I felt special when he winked at me and called me “Tiger”.

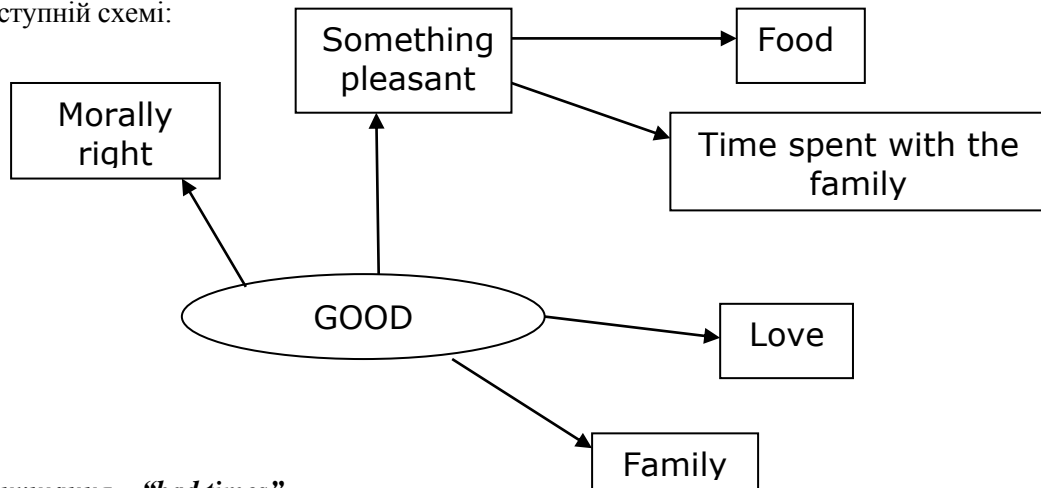
Mom was a woman who glowed with love for her children.

Everyday seemed sprinkled with magic. One day after dinner, Mom and Dad took the three of us to watch the sunset. Without a word, we stood watching the fireballlike sun as it sank behind the tall trees, leaving bright blue and orange streaks in the sky. From above, I felt someone hug my shoulders. I thought it was my father. I turned and became flushed with pride to find Mom holding me tightly. I never felt as safe and as warm as that moment in time, at the Russian River.

5. Бог – God

Хлопчик не сприймає Бога як щось особливе, як джерело сили. Все, що йому необхідно він отримує від батьків, тому в тексті не має прикладів звертань до Бога.

Таким чином, в перші роки життя дитина навіть не замислюється над тим, що значить добро та зло, вона живе правилами, які установили батьки. Тому в цей період уявлення хлопця про світ можна зобразити у наступній схемі:

Період знуцання – “bad times”

1. Прості речі, які приносять задоволення – Something pleasant – трансформуються в речі, які необхідно роботи аби вижити, і набувають значення неприємних та морально неприйнятних – Something unpleasant, morally wrong

Приходить розуміння того, що все в житті проходить, поняття моральних якостей постає дуже різко, звертається увага на дрібниці. Для хлопчика дуже важливо, щоб його хоч хтось вважав хорошим в той час як мати не припиняє повторювати зворотнє.

Mother never let me forget that I was an incompetent loser.

“Get one thing straight, you little son of a bitch! There is nothing you can do to impress me! Do you understand me? You are a nobody! An It! You are nonexistent! You are a bastard child! I hate you and I wish you were dead! Dead! Do you hear me? Dead!”

Usually I’m a very good student, but for the past few months I gave up on everything in my life, including escaping my misery through my schoolwork.

*After he [father] said goodbye to Ron and Stan, he knelt down, held my shoulders tightly and told me to be a “good boy”. Mother stood behind him with her arms folded across her chest, and grim smile on her face. I looked into my father’s eyes and knew right then that I was a “bad boy”. (Через те, що мати весь час принижує хлопця, він починає бачити зневаження в очах всіх людей. Якщо йому хтось каже *be a “good boy*, йому ввижається, що це тільки через те, що він поведив себе погано – *I was a “bad boy”*)*

✓ Їжа стає спочатку чимось недосяжним, а потім жаданим на стільки, що вже неможливо провести грань до чого хлопчик відносить її – до хорошого (що приносить задоволення), чи до поганого, за допомогою чого ним маніпулюють, змушуючи красти – робити те, що не прийнятно з боку моралі. Їжа стає чимось поза поняттями “good” та “evil” – something “beyond”

“Please,” I say to myself, “just let me eat. Hit me again, but I have to have food.” Mother enjoys using food as her weapon. (Страждаючи від голоду, хлопець згоден навіть на додаткову порцію побоїв аби тільки отримати їжу.)

*Mother would “forget” to feed me any dinner. Breakfast wasn’t much better. On a good day, I was allowed leftover cereal portions from my brothers, but only if I performed all of my chores before going to school. (Поняття *a good day* має значення моменту, коли їжа стає хоч в якомусь вигляді досяжною.)*

Standing there with my hands in the scalding water, I could smell the scraps from dinner in the small garbage can. At first my idea was nauseating, but the more I thought about it, the better it seemed. It was my only hope for food. I finished the dishes as fast as I could and emptied the garbage in the garage. My mouth watered at the sight of the food, and I gingerly picked the good pieces out while scraping bits of paper or cigarette butts away, and gobbled the food as fast as I could. (Почуття голоду пересилює відразу копірчатися у смітті)

✓ Поняття *good times, good days etc.*, все частіше з'являються в його думках. Найчастіше за все це туга за минулим:

For our family – during those good years – the holidays started with Halloween.

Або з'являється збочене сприймання хорошого:

If she [Mother] was really in a good mood, she fixed up the gas mixture for me in the bathroom.

(Хлопчик починає знаходити щось позитивне навіть в таких жахливих речах як труєння газом.)

2. Любов – Love

✓ Ставши ізгоєм у власній родині, хлопчик жадає бути потрібним:

I want so much to be liked, to be loved.

✓ Нова вчителька була єдиною, хто ставився добре до хлопчика, тому вона почала уособлювати собою добро:

The substitute teacher had been so nice to me. She treated me like a real person, not like some piece of filth lying in the gutter.

She [a teacher] hugs me. “God,” I tell myself, “She is so warm.” I don’t want to let go. I want to stay in her arms forever.

I could hear the sounds of Mother feeding my brothers. I didn’t care. Closing my eyes, I could see the smiling of my new teacher. That night as I sat outside shivering, her beauty and kindness kept me warm.

✓ Хлопчик помічає найменші прояви доброти до нього:

Shirley [a neighbor] was kind to us and treated us as though we were her own children. In some ways Shirley reminded me of Mom, in the early days before she started beating me. (вибір слова *Mom* не випадковий, в той час хлопчик тільки так і називав матір, адже тоді вона ще любила його).

3. Родина – Family

✓ Родина розпадається. Хлопчик називає батьків тільки *Mother, Father*. Мати уособлює в собі все погане:

I lived in a different world. I didn’t even deserve a glance at the good life. By this time, for all practical purposes, I was no longer a member of the family. Mother had even stopped using my name; referring to me only as The Boy.

I hated Mother most and wished that she were dead. But before she died, I wanted her to feel the magnitude of my pain and my loneliness for all these years.

✓ Батько спочатку стає на сторону хлопця:

Father became my protector... I knew that as long as I stayed by his side, no harm would come to me.

Father was my only hope, and he did all he could to sneak me scraps of food.

Але поступово хлопчик переносить його на рівень зла:

I also hated Father. He was fully aware of the hell I lived in, but he lacked the courage to rescue me as he had promised so many times in the past.

✓ Хлопчик вже не сприймає братів своїми родичами:

The boys who lived upstairs were no longer my brothers. It was obvious that they felt superior to the family slave.

Він зберіг теплі почуття тільки до наймолодшого брата, але, хлопець розуміє, це тільки до того часу, як брат виросте і буде так само знущатися, як інші:

The only thing that kept me sane was my baby brother Kevin. He was a beautiful baby and I loved him... I knew that it was only a matter of time until Kevin would hate me, just like the others did.

✓ Навіть саме поняття *Family* вже не сприймається як щось реальне (тому часто хлопчик використовує цю назву у лапках), це те, до чого він не належить. Але

As always during dinner, I sat at the bottom of the stairs... listening to the sounds of “the family” eating. I let my head fall forward, half dreaming that I was one of them – a member of “the family”.

4. Бог – God

Спочатку хлопчик шукає в Бога сил та можливості винести знущання:

Every night I prayed to God that I could be strong both in body and soul.

Потім він починає втрачати віру в Бога:

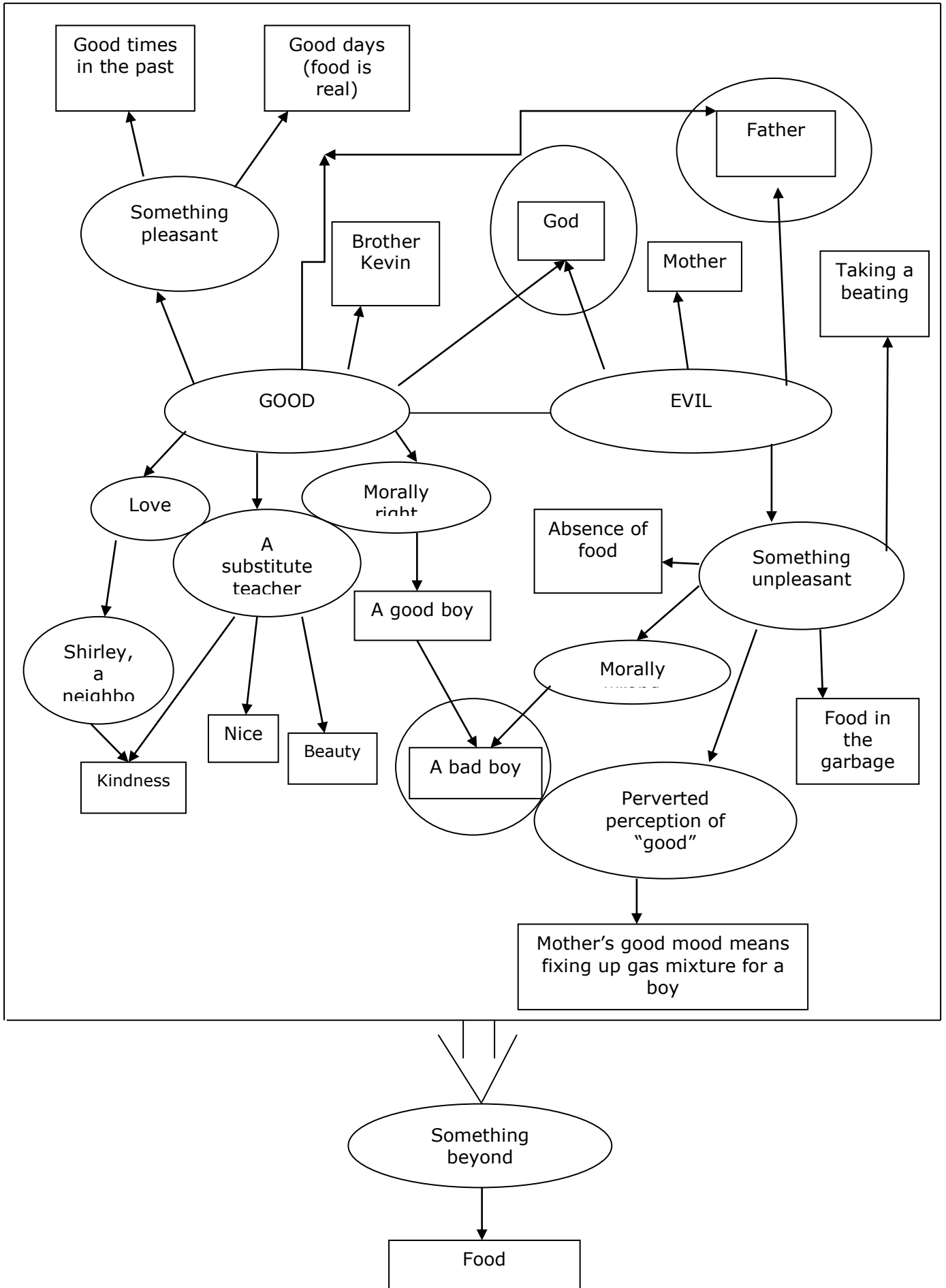
About a month before I entered the fifth grade, I came to believe that for me, there was no God. I came to realize that I would live like this for the remainder of my life. No just God would leave me like this. I believed that I was alone in my struggle and that my battle was one of survival.

В решті решт Бог переходить на рівень зла, хлопчик перестає вірити в можливість порятунку:

I began to give up on God. I felt that He must have hated me. What other reason could there be for a life like mine?

I hated God more than anything else in this or any other world. God had known of my struggles for years, but He had stood by watching as things went from bad to worse. God had completely taken away my greatest hope. Inside I cursed His name, wishing I had never been born.

Таким чином, уявлення хлопця про добро та зло кардинально змінюється і його можна зобразити наступним чином:

Таким чином, можна зробити висновок, що “good” та “evil” – концепти тісно пов’язані між собою; не завжди навіть вчені можуть їх розподілити згідно схем, аналізів та експериментів. Метою даної роботи було довести, що вони можуть замінити одне одного. Ми вважаємо, що за допомогою твору Дейва Пелцера, змогли якнайкраще продемонструвати це.

Література

Федоров Ю.В. Концепт зла в сучасній культурі: Автореф. дис... канд. філософ. наук 09.02.04 / Тавр. нац. ун-т ім. В. І. Вернадського. – Сімферополь, 2002. – 24 с. *Философский энциклопедический словарь* / Е.Ф. Губский и др. – М.: ИНФРА-М, 1997. – 574 с. *Pelzer D. J. A child called “it”: one child’s courage to survive* / David J. Pelzer/ Health Communication, Inc., 1995. – 94p.

УДК 81’243:[811.162.3:37.026]

ДЗЮБИШИНА Н.Б.

(Рівненський державний гуманітарний університет)

ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТЕГІЙ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАРУБІЖНІЙ ТА ЧЕСЬКІЙ ЛІНГВОДИДАКТИЦІ

У статті проаналізовано підходи до дослідження проблеми стратегій навчання іноземних мов у зарубіжній лінгводидактиці, визначено групи цих досліджень. Конкретизовано розуміння поняття „стратегії навчання” в лінгводидактиці. Виділено базові риси стратегій навчання іноземних мов.

Ключові слова: стратегії навчання, іноземні мови, класифікація стратегій, компетенція.

Дзюбишина Н.Б. Исследование стратегий обучения иностранных языков в зарубежной и чешской лингводидактике. В статье проанализированы подходы к исследованию проблемы стратегий обучения иностранных языков в зарубежной лингводидактике, определены группы этих исследований. Конкретизировано понимание понятия „стратегии обучения” в лингводидактике. Выделены базисные черты стратегий обучения иностранных языков.

Ключевые слова: стратегии обучения, иностранные языки, классификация стратегий, компетенция.

Dziubysyna N.B. Research of strategies for teaching foreign languages in foreign and Czech linguistic didactics. In the article it has been analyzed the approaches to research of the strategies for teaching foreign languages in the foreign linguistic didactics, determined the groups of these studies. It has been specified understanding of the notion “teaching strategies” in linguistic didactics. It has been identified the basic features of the teaching strategies of foreign languages.

Key words: teaching strategies, foreign languages, a classification of strategies, competence.

Тема стратегій навчання належить до важливих і актуальних тем педагогіки, педагогічної психології, дидактики, а також фахової дидактики іноземних мов – лінгводидактики. Стратегії навчання являють собою одну з головних цілей сучасної освіти, тому їх значення постійно зростає.

Стратегії навчання є сучасним визначенням актуальної теми, як вчитися найлегшим, найефективнішим способом, з використанням найменшого часу, з найкращими результатами тощо. Це підкреслюється у програмних документах Європейського Союзу, Європейської комісії, ЮНЕСКО.

Суспільно і теоретично-фахове значення мають не лише стратегії навчання як такі, але також науково-дослідна галузь (іноземні мови), в рамках яких стратегії навчання досліджуються. Іноземні мови були завжди важливими з точки зору комунікації націй і розширення кругозору індивіда та нації в цілому. У контексті європейських інтеграційних угод мови набувають нового значення в рамках національної освітньої культурної політики. Іноземні мови вже деякий час належать до освітніх пріоритетів Європейського Союзу. Володіти на якісному рівні іноземною мовою, передусім англійською, поряд із іншими ключовими компетенціями (вміння співпрацювати, володіти комп’ютером тощо) є базовою вимогою сучасного ринку праці і загальної освіченості кожного індивіда. Активізація резервних можливостей особистості спрямована на її комплексний розвиток, на цілісне формування інтелектуальних, емоційних і мотиваційних сторін [Петровський 1999, с. 77].

Проблематика стратегії навчання іноземної мови в рамках лінгводидактики у європейських країнах та в Чеській республіці зокрема не є комплексно дослідженою. Бракує базових праць, які б з’ясували, як учні вивчають іноземну мову, які є ефективні способи її вивчення. Більшість покращань проходять шляхом „практичної емпірії” – учителі та учні намагаються поліпшити методики.

Проблемою дослідження стратегій навчання іноземних мов займалися як вітчизняні (Петровський А.В., Леонтьєв А.Н., Зимня І.А., Китайгородська Г.А.), так і зарубіжні вчені